

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการตัดสินใจและอิทธิพลของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล ปัจจัยที่มีผลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล อิทธิพลของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล และเนื้อหาสารของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล

สรุปผลการวิจัย

1. ขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

จากการศึกษาพบว่าผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีขั้นตอนหรือกระบวนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นรับรู้ปัญหาและขั้นเกิดความเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนแรกนี้สามารถแบ่งได้เป็นขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน คือ

1.1.1 ขั้นรับรู้ปัญหา

อาจรับรู้ปัญหาคด้วยตัวเองหรือรับรู้ปัญหาจากการสื่อสารกับบุคคลอื่นรอบข้าง ปัญหาต่าง ๆ แบ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเองและปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น ดังนี้

1.1.1.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเอง

แบ่งได้เป็นปัญหาด้านจิตใจและปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต

ก. ปัญหาด้านจิตใจ

มีดังนี้

1. ปัญหาความเครียดซึ่งเกิดมาจากการเป็นหนี้สินมาก

ปัญหานี้สินเป็นปัญหาสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการเลิกเล่นการ

พนันฟุตบอล

2. ได้รับความรู้ที่ที่ไม่พอใจของบุคคลใกล้ชิด

ได้แก่ ทำที่ไม่พอใจโดยการต่อว่า ทำที่ดูถูก ทำที่ไม่เห็นด้วยกับ

การเล่นการพนันฟุตบอล

3. ปัญหาความกลัวใจเรื่องการทำงานหรือการเรียน

ข. ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต

ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากปัญหาหนี้สิน เมื่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีหนี้สินมากและไม่มีเงินใช้หนี้ ก็จะเกิดปัญหาการทวงหนี้ การทวงหนี้อย่างรุนแรงจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต

1.1.1.2 การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น

คือ การได้เห็นหรือรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลใกล้ชิดได้แก่ ปัญหาหนี้สินของเพื่อนและการที่เพื่อนถูกข่มขู่ทำร้ายร่างกาย

1.1.2 ชั้นเกิดความเปลี่ยนแปลง

เป็นจุดเปลี่ยนที่มีผลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล สามารถแบ่งได้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายในตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอลและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายนอก

1.1.2.1 ความเปลี่ยนแปลงภายใน

ได้แก่ การมีอายุมากขึ้น การเปลี่ยนระดับการศึกษาจากระดับมัธยมศึกษาเป็นระดับอุดมศึกษา และการเปลี่ยนจากวัยเรียนเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน

1.1.2.2 ความเปลี่ยนแปลงภายนอก

คือ สภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่

ก. ไม่มีช่องทางการเล่นพนันที่สะดวก

ข. สังคมแวดล้อมของตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอลเปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ดีผู้เล่นการพนันฟุตบอลอาจเริ่มตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลโดยไม่ผ่านขั้นตอนการรับรู้ปัญหาและเกิดความเปลี่ยนแปลง แต่ข้ามขั้นตอนไปสู่ขั้นตอนที่ 2 ของขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลซึ่งก็คือขั้นการเกิดสำนึก

1.2 ชั้นการเกิดสำนึก

ชั้นสำนึกสรุปได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.2.1 สำนึกเกี่ยวกับการเงิน คือ

1.2.1.1 รู้สึกเสียค่างเงิน

1.2.1.2 รู้สึกว่ามีเงินพอใช้อยู่แล้ว

1.2.2 สำนึกเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และอนาคต ได้แก่

1.2.2.1 การพั่นฟุตบอลสร้างความเดือดร้อนวุ่นวาย

1.2.2.2 การเล่นเกมพั่นฟุตบอลเป็นการใช้เวลาไปในทางที่ไม่เกิดประโยชน์

1.2.2.3 การสำนึกถึงอนาคต

1.2.3 ความรู้สึกสำนึกผิด

คือ รู้สึกว่าการกระทำของตนที่ผ่านมาเป็นความผิดและควรแก้ไขปรับปรุง

1.3 ชั้นเลือกแนวทางปฏิบัติ

คือ การเลือกแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้ตนสามารถเลิกเล่นเกมพั่นฟุตบอลได้ โดยอาจเลือกที่จะปฏิบัติตามความคิดของตัวเองหรือเลือกทำการสื่อสารกับบุคคลอื่นเพื่อช่วยให้การเลือกแนวทางปฏิบัตินั้นประสบความสำเร็จ

ผู้เล่นเกมพั่นฟุตบอลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เลือกจะเลิกเล่นเกมพั่นฟุตบอลทันทีและกลุ่มที่เลือกจะเลิกเล่นเกมพั่นฟุตบอลแบบค่อยเป็นค่อยไป

1.3.1 กลุ่มที่เลือกจะเลิกเล่นเกมพั่นฟุตบอลทันที

สามารถแยกย่อยได้เป็นกลุ่มที่มีปัญหาหนีสินและกลุ่มที่ไม่มีปัญหาหนีสิน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1.3.1.1 กลุ่มที่มีปัญหาหนีสิน

เลือกทางปฏิบัติ คือ

ก. ชำระหนี้ด้วยตัวเองและไม่เล่นเกมพั่นฟุตบอลอีก

ข. ขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง

1.3.1.2 กลุ่มที่ไม่มีปัญหาหนีสินและเลือกแนวทางปฏิบัติคือเลิกเล่นเกมพั่นฟุตบอลทันทีเลย

1.3.2 กลุ่มที่เลือกจะเลิกเล่นเกมพั่นฟุตบอลแบบค่อยเป็นค่อยไป

แนวทางปฏิบัติ คือ ค่อย ๆ ลดทั้งจำนวนคู่และจำนวนเงิน

1.4 ชั้นลงมือปฏิบัติ

เป็นขั้นตอนหลังจากที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้เลือกแนวทางปฏิบัติเรียบร้อยแล้ว แต่อาจจะยังไม่สามารถเลิกเล่นการพนันฟุตบอลได้อย่างถาวร ยังมีโอกาสหวนกลับไปเล่นอีก ชั้นลงมือปฏิบัติจึงเปรียบเสมือนเป็นการควบคุมตัวเองไม่ให้ย้อนกลับไปเล่นการพนันฟุตบอลอีก โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้แนวทางปฏิบัติที่เลือกมาแล้วในขั้นตอนที่ 3 ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ซึ่งวิธีการปฏิบัติมีหลากหลาย ดังนี้

1.4.1 การเปิดรับสื่อที่เกี่ยวกับฟุตบอล

มี 3 พฤติกรรม คือ

1.4.1.1 ไม่รับข่าวสารเกี่ยวกับฟุตบอลเลย

1.4.1.2 ติดตามฟุตบอลน้อยลง

1.4.1.3 เปลี่ยนไปอ่านเนื้อหาลักษณะอื่นในหนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ

1.4.2 ทำสิ่งที่มีประโยชน์และหากิจกรรมอย่างอื่นทำ

1.4.2.1 ทำสิ่งที่มีประโยชน์

เช่น ตั้งใจเรียนมากขึ้น ออกกำลังกาย ทำงานพิเศษ เพื่อทดแทนเวลาที่เคยใช้ไปกับการพนันฟุตบอล

1.4.2.2 หากิจกรรมอย่างอื่นทำ

ทำกิจกรรมอื่นเพื่อฆ่าเวลาที่เคยใช้ในการเล่นการพนันฟุตบอล

1.4.3 สัญญาหรือตั้งใจว่าจะเลิกเล่น

คือ การสร้างเงื่อนไขกับตัวเองหรือผู้อื่นเพื่อควบคุมตัวเองไม่ให้ย้อนกลับไปเล่นการพนันฟุตบอลอีก

1.4.4 การหันเข้าฟังศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยว

การเข้าหาศาสนาจะช่วยให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีจิตใจผ่องใสและห่างไกลจากอบายมุข

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

ปัจจัยในที่นี้คือปัจจัยทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับปัจจัยด้านสื่อบุคคลและสื่อมวลชน ปัจจัยต่าง ๆ สรุปได้เป็น 2 ปัจจัยใหญ่ คือ ปัจจัยภายในตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอลและปัจจัยภายนอกดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยภายใน

แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1.1 ปัจจัยทางตรง ได้แก่

2.1.1.1 การแพ้พนันบ่อยครั้งและปัญหาทางการเงิน

การแพ้พนันบ่อยครั้งและปัญหาทางการเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

2.1.1.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงต่อการดำรงชีวิต เช่น ต้องหนีไปอยู่ต่างจังหวัด มีเงินไม่เพียงพอในดำเนินชีวิต และเป็นหนี้ธนาคาร

2.1.1.3 ความเชื่อทางศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

2.1.2 ปัจจัยทางอ้อม คือ

ปัญหาการทำงานหรือการเรียน ได้แก่ ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง การเสียความน่าเชื่อถือ และสำเร็จการศึกษาไม่พร้อมๆกับเพื่อน

2.1.3 ปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม คือ

การได้เห็นประสบการณ์ที่ไม่ดีของผู้อื่น

2.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่

2.2.1 ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย

2.2.2 ไม่มีช่องทางการเล่นพนันที่สะดวก

3. อิทธิพลของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

3.1 อิทธิพลของสื่อบุคคล

สื่อบุคคลหมายถึงบุคคลใกล้ชิดซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ญาติ ครูอาจารย์ และกลุ่มเพื่อน

จากการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อบุคคลสามารถแบ่งผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สื่อบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลและกลุ่มที่สื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

3.1.1 กลุ่มที่สื่อบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

ผู้เล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้ทำการสื่อสารภายในตัวเอง แล้วตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลด้วยตัวเอง

การที่สื่อบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมีสาเหตุ 3 ประการ ประการแรกคือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพวกเขาไม่ทราบว่าพวกเขาเหล่านั้นเล่นการพนันฟุตบอล ประการที่สองคือทราบว่าเล่นการพนันฟุตบอลแต่ไม่ตกเดือน และประการสุดท้ายคือทราบว่าเล่นการพนันฟุตบอลและได้ตกเดือนแล้วแต่ไม่เป็นผล

3.1.2 กลุ่มที่สื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

ผู้เล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้ตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลเนื่องจากอิทธิพลของสื่อบุคคลซึ่งมี 5 ประเภท ได้แก่

3.1.2.1 สมาชิกในครอบครัว

ได้แก่ ผู้ปกครอง (พ่อแม่) และพี่น้อง สมาชิกในครอบครัวเป็นสื่อบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุด ดังนั้นจึงเป็นสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุด

3.1.2.2 คนรัก (แฟน)

3.1.2.3 เพื่อน

3.1.2.4 อาจารย์

3.1.2.5 ผู้ใหญ่ที่เคยมีประสบการณ์ตรงจากการเล่นการพนันฟุตบอลและเป็นที่นับถือของผู้เล่นการพนันฟุตบอล

3.2 อิทธิพลของสื่อมวลชน

แบ่งอิทธิพลของสื่อมวลชนออกเป็น 2 ประเภท คือ อิทธิพลของสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลซึ่งได้แก่ โทรทัศน์และภาพยนตร์ และอิทธิพลของสื่อมวลชนที่ไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เล่นการพนันฟุตบอลซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสื่ออื่น ๆ ที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลสามารถใช้ประกอบการเล่นการพนันฟุตบอลได้ เช่น อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรศัพท์สายด่วนวิเคราะห์บอล เป็นต้น

3.2.1 อิทธิพลของสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอล

3.2.1.1 โทรทัศน์

ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความเดือดร้อนและชีวิตที่ลำบากเพราะการพนันฟุตบอลของบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือคนธรรมดาทั่วไปที่เคยมีประสบการณ์ตรงจากการเล่นการพนันฟุตบอลไม่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล และมีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลใน 4 ลักษณะ คือ

1. มีอิทธิพลเป็นผู้สะท้อนสภาพความเป็นจริงของการเล่นการพนันฟุตบอล
2. มีอิทธิพลในฐานะเป็นผู้สนับสนุน
3. มีอิทธิพลโดยตรงต่อความคิดและความเชื่อของผู้เล่นการพนันฟุตบอล
4. มีอิทธิพลขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ

3.2.1.2 ภาพยนตร์

ผลการวิจัยอิทธิพลของภาพยนตร์พบว่าภาพยนตร์ที่สะท้อนปัญหาและสภาพชีวิตของผู้ที่เล่นการพนันฟุตบอลไม่มีอิทธิพลต่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลมากกว่ามีอิทธิพล แต่ก็ยังมีผู้เล่นการพนันฟุตบอลจำนวนหนึ่งที่ได้รับข้อคิดดี ๆ จากภาพยนตร์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

อิทธิพลของภาพยนตร์มี 2 ลักษณะ คือ

1. มีอิทธิพลเป็นการกระตุ้นการรับรู้และความรู้สึกของผู้เล่นการพนันฟุตบอล
2. มีอิทธิพลเป็นตัวอย่างซึ่งสะท้อนภาพชีวิตของผู้เล่นการพนันฟุตบอล

3.2.2 อิทธิพลของสื่อมวลชนที่ไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เล่นการพนันฟุตบอล

สื่อมวลชนประเภทนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์กีฬารายวันและสื่ออื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาที่มีลักษณะส่งเสริมและชี้แนะให้เล่นการพนันฟุตบอล เช่น อินเทอร์เน็ต วิทยุ รวมทั้งโทรศัพท์สายด่วนวิเคราะห์บอล ผู้เล่นการพนันฟุตบอลนิยมใช้สื่อดังกล่าวประกอบการเล่นการพนันฟุตบอล

จากการวิจัยพบว่าการไม่มีสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งปกติผู้เล่นการพนันฟุตบอลใช้ประกอบการเล่นการพนันฟุตบอลไม่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลและมีอิทธิพลใน 3 ลักษณะ คือ

1. มีอิทธิพลทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลแสวงหาข้อมูล ได้ยากขึ้น
2. มีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้เล่นการพนันฟุตบอล
3. มีอิทธิพลขึ้นอยู่กับเงื่อนไข

4. เนื้อหาสารของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

ผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาสารที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 4.1 เนื้อหาสารที่แสดงประสบการณ์ตรงของตัวเองหรือชีวิตจริงของผู้อื่น
- 4.2 เนื้อหาสารที่ทำให้รู้สึกสำนึกได้/คิดได้
- 4.3 เนื้อหาสารที่แสดงความห่วงใย ความเข้าใจ ความรัก และมีเหตุผล
- 4.4 เนื้อหาสารที่แสดงความเสียใจ
- 4.5 เนื้อหาสารที่ชี้ให้เห็นโทษของการพนันฟุตบอล
- 4.6 เนื้อหาสารที่แสดงความโกรธ

เนื้อหาสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุดคือเนื้อหาที่แสดงประสบการณ์ตรงของตัวเองหรือชีวิตจริงของผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล

ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนหรือกระบวนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอลมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นรับรู้ปัญหาและขั้นเกิดความเปลี่ยนแปลง ขั้นสำนึกขั้นเลือกทางปฏิบัติ และขั้นปฏิบัติ

ขั้นตอนแรกของขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล คือ ขั้นรับรู้ปัญหาและขั้นเกิดความเปลี่ยนแปลง เมื่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้รับรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเล่นการพนันฟุตบอล เช่น ปัญหาหนี้สินของตนเองและเพื่อน ทำหน้าที่ขัดแย้งของบุคคลใกล้ชิด ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และเกิดความเปลี่ยนแปลงภายในตัวเองคือการมีวุฒิภาวะสูงขึ้นหรือเกิดความเปลี่ยนแปลงภายนอกคือสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป เช่น ไม่มีช่องทางการเล่นพนันที่สะดวก สังคมแวดล้อมของผู้เล่นการพนันฟุตบอลเปลี่ยนแปลงไป พวกเขาจะเริ่มตระหนักถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งถือเป็นจุดเริ่มแรกที่จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อ ๆ ไปของขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

ขั้นรับรู้ปัญหาและขั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับคำอธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนการตัดสินใจขั้นตอนแรกของ Janis (1968) ที่เรียกว่า ขั้นประเมินสิ่งทำทายเป็นสิ่งมีความสำคัญว่าบุคคลถูกทำทายเป็นข้อมูลข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับรู้ถึงความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นอันใกล้ก็จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุปสรรคหรือโอกาสซึ่งทำทายเป็นการกระทำในปัจจุบันเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการตัดสินใจ

สิ่งที่เข้ามาทำทายเป็นเหตุการณ์หรือการสื่อสาร เหตุการณ์อาจรบกวนความสมดุลทางจิตใจของบุคคล ทั้งนี้เพราะไม่สามารถเพิกเฉยต่ออุปสรรคได้ต่อไป หรือสิ่งที่เข้ามาทำทายเป็นการสื่อสารที่น่าสนใจซึ่งนำเสนอการกระทำที่น่าพอใจกว่า เมื่อสิ่งทำทายเป็นเกิดจากข้อมูลข่าวสารที่แสดงให้เห็นถึงผลที่ไม่น่าพึงประสงค์ของพฤติกรรมที่กระทำอยู่ในปัจจุบัน บุคคลก็จะพิจารณาถึงผลนั้นอย่างรวดเร็ว หากบุคคลเห็นว่าผลนั้นเป็นสิ่งที่ไม่จริง ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่สามารนำไปประยุกต์ให้เข้ากับตนเอง ก็จะขจัดสิ่งทำทายเป็นออกไป แต่ถ้าบุคคลรับรู้ว่าพฤติกรรมที่กระทำอยู่ในปัจจุบันสามารถก่อให้เกิดความสูญเสียซึ่งก่อนหน้านี้ตนเองไม่ได้ให้ความสำคัญก็จะยอมรับสิ่งทำทายเป็นอุปสรรคที่แท้จริง เกี่ยวข้อง หรือสามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับตนเอง

คำอธิบายขั้นประเมินสิ่งทำทายเป็นของ Janis (1968) สามารถเปรียบเทียบกับขั้นรับรู้ปัญหาและขั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงได้ กล่าวคือ ปัญหาที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้รับรู้และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ คือเหตุการณ์และการสื่อสารที่เข้ามาทำทายเป็นซึ่งมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของผู้เล่นการพนันฟุตบอลที่มีต่อพฤติกรรมในปัจจุบันของตน หากผู้เล่นการพนันฟุตบอล

พิจารณาว่าปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการพนันฟุตบอลเป็นความจริงเกี่ยวข้องกับตนเอง และสามารถก่อให้เกิดความสูญเสียได้ในอนาคต ก็จะยอมรับสิ่งทำทายนั่น และนำไปประยุกต์ให้เข้ากับตนเอง การยอมรับสิ่งทำทายนั่นคือการสำนึกนั่นเอง ชั้นประเมินสิ่งทำทายนี่จึงเป็นการสรุปรวมขั้นตอนการตัดสินใจเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลในการวิจัยครั้งนี้ 2 ขั้นตอน คือ ชั้นรับรู้ปัญหาและชั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของขั้นตอนการตัดสินใจเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอล และชั้นสำนึกซึ่งเป็นขั้นตอนต่อมา ในชั้นสำนึกนี้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลอาจเกิดความสำนึกได้จากการได้สื่อสารกับบุคคลอื่นหรือเกิดความสำนึกได้โดยการคิดเอง (เกิดความสำนึกจากการสื่อสารภายในตัวเอง) โดยไม่ได้สื่อสารกับผู้อื่นก็ได้

ขั้นตอนการตัดสินใจเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลขั้นตอนที่สาม คือ ชั้นเลือกทางปฏิบัติ เมื่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลเกิดความสำนึกในด้านต่าง ๆ แล้ว ก็จะพยายามเลือกทางปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลได้ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลแต่ละคนมีทางปฏิบัติแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เลือกจะเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลทันที ผู้เล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้มีทางปฏิบัติ 3 ทางขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ ชำระหนี้ด้วยตนเองและไม่เล่นการพนันฟุตบอลอีก ขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง และเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลเลย 2) กลุ่มที่เลือกจะเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลแบบค่อยเป็นค่อยไป

ขั้นตอนนี้สามารถเปรียบเทียบกับขั้นตอนที่สอง คือ ชั้นแสวงหาทางเลือก และขั้นตอนที่สาม คือ ชั้นชั่งน้ำหนักทางเลือก ตามแนวคิดของ Janis (1968) ที่ว่า เมื่อเกิดการยอมรับสิ่งทำทายนั่น (สำนึก) บุคคลก็จะแสวงหาการกระทำที่เป็นทางเลือก วิธีการจัดการกับอุปสรรค และวิธีหลีกเลี่ยงความสูญเสียซึ่งเกิดขึ้นจากสิ่งทำทายนั่น ในงานวิจัยนี้เมื่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลตัดสินใจที่จะเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลแล้ว พวกเขาจะพยายามแสวงหาวิธีการปฏิบัติเพื่อให้สามารถเล็กน้อยในการเล่นการพนันฟุตบอลได้โดยทำการสื่อสารกับบุคคลอื่นซึ่งส่วนมากแล้วคือเพื่อน เพื่อนเป็นบุคคลแรกที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลจะติดต่อสื่อสารด้วย เช่น ขอความช่วยเหลือจากเพื่อนในเรื่องหนี้สิน หรือขอคำปรึกษาว่าควรจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมและเกิดผลเสียน้อยที่สุด ควรจะสารภาพกับผู้ปกครองหรือไม่ การสื่อสารกับเพื่อนจะช่วยทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหามากขึ้น จากนั้นพวกเขาก็จะเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดหรือที่เกิดผลเสียน้อยที่สุดมาปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับขั้นชั่งน้ำหนักทางเลือกตามแนวคิดของ Janis (1968) ที่ว่า ขณะที่บุคคลแสวงหาทางเลือกในขั้นนี้ก็จะพิจารณาจัดทางเลือกที่เห็นว่าไร้ผลหรือต้องใช้ความพยายามมาก ผู้ตัดสินใจจะลดทางเลือกให้น้อยลงโดยประเมินข้อดี-ข้อเสียของทางเลือกที่มีอยู่ บุคคลจะเลือกการกระทำที่ดีที่สุด

นอกจากนี้ชั้นเลือกทางปฏิบัติยังใกล้เคียงกับผลการวิจัยของรุ่งทิพ สุนทรโรทก (2541) ซึ่งพบว่า ขั้นตอนการดำเนินการเพื่อยุติการเสพติดยาซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเสพติดยาของเยาวชนในสถานศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ทางเลือก คือ 1) การตัดสินใจ

บำบัดรักษาซึ่งเปรียบได้กับการขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น 2) การพยายามหยุดเสพยาบ้าด้วยตนเองซึ่งเปรียบได้กับการชำระหนี้ด้วยตัวเองและเลิกเล่นการพนันฟุตบอล โดยอาจเป็นการเลิกเล่นทันทีหรือค่อย ๆ เลิกเล่น

เมื่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลเลือกทางปฏิบัติใดทางปฏิบัติหนึ่งแล้ว ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนสุดท้ายของขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล คือ ขั้นปฏิบัติ ขั้นปฏิบัตินี้คือการกระทำที่สนับสนุนให้ทางปฏิบัติที่ได้เลือกไว้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ สามารถเลิกเล่นการพนันฟุตบอลได้อย่างถาวรและไม่ย้อนกลับไปเล่นการพนันฟุตบอลอีก ซึ่งผู้เล่นการพนันฟุตบอลแต่ละคนก็มีวิธีการควบคุมตัวเองไม่ให้เล่นการพนันฟุตบอลอีกที่แตกต่างกันไปหลายวิธีดังผลการวิจัยที่ได้สรุปไปแล้ว

ขั้นปฏิบัตินี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรม (The Innovation Decision Process) ขั้นตอนสุดท้ายคือขั้นยืนยันหรือขั้นทบทวนการตัดสินใจ (Confirmation Stage) ของ Schiffman (1978) โดยสอดคล้องกับวิธีที่สองของขั้น Confirmation Stage คือ หลีกเลี่ยงความขัดแย้งเกี่ยวกับนวัตกรรมเพื่อให้เกิดความมั่นใจ (Dissonance Avoidance) ซึ่งกล่าวว่า โดยปกติคนเราไม่ชอบเปลี่ยนการตัดสินใจ วิธีที่จะแก้ไขไม่ให้เกิดความขัดแย้งทำโดยการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งซึ่งกระทำได้โดยการชี้แจงข่าวสารที่สนับสนุนหรือสอดคล้องกับการตัดสินใจเดิมของตน นั่นก็คือ การใช้วิธีเลือกรับหรือเลือกใช้ (selective exposure) เลือกให้ความสนใจ (selective attention) และเลือกตีความหมาย (selective interpretation)

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเมื่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลแล้ว (ยอมรับนวัตกรรมหรือความคิดใหม่) แต่อาจจะยังเลิกเล่นไม่ได้อย่างถาวร ในบางช่วงเวลายังมีความรู้สึกอยากกลับไปเล่นอีก (ความรู้สึกดังกล่าวคือความขัดแย้งเกี่ยวกับนวัตกรรม) เพราะฉะนั้นเพื่อยืนยันการตัดสินใจของตน (เลิกเล่นการพนันฟุตบอล) ผู้เล่นการพนันจึงพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น โดยการเลือกรับหรือใช้ข่าวสาร เลือกให้ความสนใจ และเลือกตีความหมาย เช่น ไม่รับข่าวสารเกี่ยวกับฟุตบอลเลย ติดตามฟุตบอลน้อยลง เปลี่ยนไปอ่านเนื้อหาลักษณะอื่นในหนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ ทำสิ่งที่มีประโยชน์ และหากิจกรรมอย่างอื่นทำ

การวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบใหม่คือ อັตลักษณ์หรือลักษณะสำคัญของการพนันฟุตบอลคือ การพนันฟุตบอลเป็นรูปแบบของการพนันที่ต้องเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเป็นอย่างมากซึ่งแตกต่างจากการเล่นการพนันอย่างอื่น เช่น หวย การเล่นพนันฟุตบอลต้องใช้ข้อมูลข่าวสารมาก ข้อมูลข่าวสารจึงมีความสำคัญในฐานะปัจจัยที่รักษาความต่อเนื่องของการเล่นการพนันฟุตบอลมาก เพราะฉะนั้นถ้าผู้เล่นการพนันฟุตบอลต้องการจะเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ก็จะต้องลด ละ เลิก และ

เปลี่ยนการสื่อสาร ดังข้อมูลที่ได้แสดงมาข้างต้นที่พบว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างใดเลยที่ไม่ลด ละ เลิก และเปลี่ยนการสื่อสาร

สรุป ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นจุดเริ่มต้นของขั้นตอนหรือกระบวนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลอันนำไปสู่ขั้นตอนต่อไปคือขั้นสำนึก อย่างไรก็ตามขั้นสำนึกอาจเป็นขั้นตอนแรกๆของขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลก็ได้ เมื่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลรู้สึกสำนึกแล้วก็จะพยายามหาทางเลิกเล่นการพนันฟุตบอลซึ่งมีอยู่ 2 ทาง คือ เลิกเล่นทันทีหรือค่อย ๆ เลิกเล่น หลังจากตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติใดแล้วก็จะต้องทำให้ทางปฏิบัติที่เลือกไว้นั้นประสบความสำเร็จคือสามารถเลิกเล่นการพนันฟุตบอลได้อย่างถาวรซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล

จากการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอลตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลเพราะมีปัจจัยทั่ว ๆ ไปซึ่งไม่ใช่ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อบุคคลและสื่อมวลชน 7 ปัจจัย

ปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยสรุปได้เป็น 2 ปัจจัยใหญ่ คือ ปัจจัยภายในตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอล และปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายในตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอลยังสามารถแบ่งได้เป็น 1) ปัจจัยทางตรง ได้แก่ การแพ้พนันบ่อยครั้งและปัญหาทางการเงิน ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงต่อการดำรงชีวิต และความเชื่อทางศาสนา 2) ปัจจัยทางอ้อม คือ ปัญหาการทำงานหรือการเรียน และ 3) ปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม คือ การได้เห็นประสบการณ์ที่ไม่ดีของผู้อื่น

ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วย 2 ปัจจัยย่อย ได้แก่ ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย และไม่มีช่องทางการเล่นพนันที่สะดวก

ปัจจัยภายในตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอลทั้งปัจจัยทางตรง ซึ่งได้แก่ การแพ้พนันบ่อยครั้งและปัญหาทางการเงิน ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงต่อการดำรงชีวิต และความเชื่อทางศาสนา ปัจจัยทางอ้อม คือ ปัญหาการทำงานหรือการเรียน และปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม คือ การได้เห็นประสบการณ์ที่ไม่ดีของผู้อื่น สามารถเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติที่กล่าวว่า “1) ทัศนคติเป็นสิ่งที่อยู่ภายในบุคคล กล่าวคือ เป็นเรื่องของระเบียบความคิดที่เกิดขึ้นภายในใจ 2) ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนได้เกี่ยวข้องอยู่ด้วย และทัศนคติจะก่อตัวจากการประเมินหลังจากที่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งภายนอกนั้น 3) ทัศนคติจะมีความหมายอิงถึงตัวบุคคลและสิ่งของเสมอ ทัศนคติไม่ได้เกิดขึ้นมาจากภายใน แต่เป็นสิ่งที่ก่อตัวหรือเรียนรู้จากสิ่งที่มีตัวตนที่อ้างถึงได้ สิ่งที่ใช้อ้างอิงเพื่อการสร้างทัศนคติอาจเป็นตัวบุคคล กลุ่มคน สถาบัน สิ่งของ ค่านิยม เรื่องราวทางสังคม หรือแม้แต่ความนึกคิดต่าง ๆ 4) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งใด

สิ่งหนึ่งในทางดีหรือไม่ดี จะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน” กล่าวคือ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้เรียนรู้เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล หลังจากได้เรียนรู้หรือรับรู้สิ่งภายนอกต่าง ๆ นั้นแล้ว ผู้เล่นการพนันฟุตบอลก็จะประเมินและเรียบเรียงความคิดภายในใจของตน และเกิดเป็นทัศนคติในทางลบต่อการเล่นการพนันฟุตบอลขึ้น ทัศนคตินี้เกิดจากการเรียนรู้จากสิ่งที่มีตัวตนที่ใช้อ้างอิงได้ ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มคนในที่นี้คือประสบการณ์ที่ไม่ดีของผู้อื่น สิ่งของคือเงินที่สูญเสียไปกับการพนันฟุตบอล ค่านิยมคือความเชื่อทางศาสนา เรื่องราวทางสังคมคือการแพ้นั้นบ่อยครั้งและปัญหาทางการเงินซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งประสบการณ์ที่ไม่ดีของผู้อื่นหรือแม้แต่ความนึกคิดต่าง ๆ ก็คือความที่อดอยเพราะการแพ้นั้นบ่อยครั้งและมีปัญหาการทำงานหรือการเรียน ในที่สุดผู้เล่นการพนันฟุตบอลก็จะมีทัศนคติต่อการเล่นการพนันฟุตบอลไปตามทิศทางที่ตนมีประสบการณ์คือเกิดทัศนคติในทางลบ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนันฟุตบอลไปจากเดิมจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เล่นการพนันฟุตบอล

ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย และไม่มีช่องทางการเล่นพนันที่สะดวก ความเข้มงวดและจริงจังในการปราบปรามจับกุมโต๊ะพนันและนักพนันมากขึ้นเป็นสถานการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้นแล้วมีผลทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลเล่นการพนันฟุตบอลได้ยากขึ้นเพราะช่องทางและโอกาสที่จะเล่นการพนันฟุตบอลมีน้อยลง นอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการถูกจับกุมดำเนินคดีอีกด้วย ผู้เล่นการพนันฟุตบอลจึงเริ่มประเมินสถานการณ์ที่เป็นอยู่และเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนันฟุตบอล เช่น เริ่มตระหนักว่าเล่นการพนันฟุตบอลมีความเสี่ยงที่จะถูกตำรวจจับสูง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของทัศนคติข้อที่ 2 ที่ว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนได้เกี่ยวข้องอยู่ด้วย และทัศนคติจะก่อตัวจากการประเมินหลังจากที่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งภายนอกนั้น ในที่สุดผู้เล่นการพนันฟุตบอลก็จะเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อการเล่นการพนันฟุตบอลเสียใหม่และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วย

สรุป ปัจจัยภายในตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอลและปัจจัยภายนอกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีข้อน่าสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเกิดจากการสั่งสม (Accumulate) ของพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไม่ได้เกิดจากการมีพฤติกรรมเพียงครั้งเดียว

3. อิทธิพลของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยในส่วนของอิทธิพลของสื่อบุคคลเป็นอันดับแรก จากการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อบุคคล พบว่า ผู้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สื่อบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล และกลุ่มที่สื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

ผู้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มแรกคือกลุ่มที่สื่อบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ผู้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลที่อยู่ในกลุ่มนี้ทำการสื่อสารภายในตัวเองแล้วตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลด้วยตัวเอง โดยไม่ได้สื่อสารกับบุคคลอื่น หรือได้สื่อสารกับบุคคลอื่นแต่ไม่ได้รับอิทธิพลจากการสื่อสารนั้น ผู้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้มีการสื่อสารภายในบุคคลที่มีประสิทธิภาพหรือเรียกว่ารู้จักคิด กล่าวคือ รู้จักคิดว่าพวกเขาเริ่มเล่นการพนันฟุตบอลเอง เพราะมั่นใจในความสามารถของตัวเอง เพราะฉะนั้นในเวลาที่ต้องการจะเลิกเล่น พวกเขาจึงมักจะตัดสินใจเลิกเล่นด้วยตัวเอง

จากแนวคิดการสื่อสารภายในบุคคลของ Barker and Wiseman ที่อธิบายว่า “ในการสื่อสารภายในบุคคล ผู้รับสารและผู้ส่งสารเป็นบุคคลคนเดียวกัน การรับสารเป็นผลมาจากสิ่งเร้าภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมของผู้ทำการสื่อสาร และสิ่งเร้าภายใน ได้แก่ สภาพทางจิตวิทยาของผู้ทำการสื่อสาร สิ่งเร้าทั้งสองสัมพันธ์ได้ด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นประสาทสัมผัสของเรา สมองของเราจะเลือกรับรู้ในสิ่งที่มีความหมายสำหรับเรา รวบรวม และจัดระเบียบไว้ด้วยกัน หลังจากนั้นก็จะแปลความหมายของสิ่งเร้าและโยงความหมายของสิ่งเร้านี้เข้ากับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งสารซึ่งอาจใช้การเขียน การคิด หรือการพูดก็ได้ และหลังจากส่งสารแล้วจะเกิดการย้อนกลับสารทั้งการย้อนกลับสารภายใน ได้แก่ การระลึกได้ การไตร่ตรองได้ หรือการยับยั้งชั่งใจได้ และการย้อนกลับสารภายนอก ได้แก่ ข่าวสารที่ผู้ส่งสารได้ยินเองขณะที่พูดออกไป”

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรณีที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลด้วยตัวเอง การสื่อสารภายในตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอลเองมีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากกว่าการสื่อสารกับบุคคลอื่น (เห็นได้จากการมีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าพวกเขาตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลด้วยตัวเองมากถึง 15 รายจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 25 ราย) กล่าวคือ เหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้รับรู้เป็นสิ่งเร้าที่มากระตุ้นประสาทสัมผัส เช่น ได้รับรู้ปัญหาหนี้สินของตน ได้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนจากผู้อื่น การเห็นประสบการณ์ที่ไม่ดีของผู้อื่น จากนั้นผู้เล่นการพนันฟุตบอลก็จะเริ่มรวบรวมความคิดและตีความหมายโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของตน และทำการสื่อสารภายในตัวเองซึ่งก็คือ

การคิดหรือการพูดคุยกับตัวเองจนเกิดการย้อนกลับสารภายในคือการไตร่ตรองและการยับยั้งชั่งใจตนเองไม่ให้เล่นการพนันฟุตบอล อย่างไรก็ตาม Pearson and Nelson (1997) ได้กล่าวว่า การสื่อสารภายในบุคคลไม่ได้หมายความว่า การพูดคุยกับตัวเองเท่านั้น แต่รวมถึงกิจกรรมอื่นด้วย เช่น การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองคือการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการพนันฟุตบอลโดยเลิกเล่นการพนันฟุตบอล การแก้ไขความขัดแย้งภายในบุคคลคือหักห้ามใจที่อยากเล่นการพนันฟุตบอลให้ได้โดยใช้วิธีการต่าง ๆ การวางแผนอนาคตคือคิดถึงอนาคตที่ดีกว่า และการประเมินตนเองคือคิดว่าถ้ายังเล่นการพนันฟุตบอลต่อไปจะเกิดผลดีหรือผลเสียต่อตนเองอย่างไร

นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงการสื่อสารของ Daly and McCroskey (1982) ที่ว่า บุคคลจะหลีกเลี่ยงการสื่อสารกับบุคคลอื่นเพราะความกลัวหรือความรู้สึกกระวนกระวายใจคือ CA (Communication Apprehension) ซึ่งในกรณีนี้คือ Situational CA

Situational CA เป็นความกลัวการสื่อสารกับบุคคลหรือกลุ่มคน เฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (แต่เวลาอื่นไม่กลัว) ความรู้สึกนี้จะเปลี่ยนแปลงได้โดยขึ้นอยู่กับบุคคลหรือสถานการณ์ที่สื่อสารด้วย ความกลัวลักษณะนี้มีสาเหตุมาจาก 1) ความรู้สึกแปลกใหม่ ไม่คุ้นเคย 2) ความเป็นพิธีการ 3) สถานภาพที่เป็นรอง 4) ความรู้สึกเป็นคนแปลกหน้ากับบุคคลที่จะสื่อสารด้วย และ 5) เหตุการณ์หรือประสบการณ์ในอดีต นอกจากนี้การสื่อสารกับบุคคลอื่นที่มีฐานะเหนือกว่าซึ่งสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ บุคคลก็อาจจะหลีกเลี่ยงหรือถอยห่างออกจากสถานการณ์นั้นเพราะเกิดความกลัวหรือความกระวนกระวายใจในการสื่อสาร และการได้เรียนรู้หลาย ๆ ครั้งทำให้บุคคลสามารถคาดการณ์ถึงผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการสื่อสารนั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงการสื่อสารนี้มีส่วนที่สอดคล้องกับผลการวิจัยซึ่งพบว่าสาเหตุที่สื่อบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลที่สำคัญที่สุดคือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอลไม่ทราบว่าพวกเขาเล่นการพนันฟุตบอลเพราะพวกเขาปกป้องพฤติกรรมนั้นไว้ กล่าวคือ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลกลัวการสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครองโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีปัญหา แต่ไม่กลัวการสื่อสารกับเพื่อน เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการคือ 1) สถานภาพที่เป็นรอง ผู้เล่นการพนันฟุตบอลรู้สึกว่าพ่อแม่มีสถานภาพเหนือกว่าตน ถ้าบอกความจริงไปแล้วอาจถูกดูค่าหรือถูกลงโทษ จึงปกป้องไม่บอกความจริงและพยายามแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองหรือขอคำปรึกษาจากเพื่อนซึ่งมีฐานะเท่าเทียมกัน และ 2) เหตุการณ์หรือประสบการณ์ในอดีต ผู้เล่นการพนันฟุตบอลบางรายเคยสารภาพความจริงกับพ่อแม่และถูกดูค่าว่ากล่าว จึงรู้สึกผิดหวังและรู้สึกกลัวต่อการสื่อสารครั้งใหม่ การได้เรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารกับพ่อแม่ทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลสามารถคาดการณ์ถึงผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการสื่อสารนั้นได้ พวกเขาจึงไม่ต้องการจะสื่อสารกับพ่อแม่ในเรื่องเดิม ๆ อีก

อนึ่ง กรณีที่สื่อบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของผู้เล่นการพนันฟุตบอลด้วยว่าเป็นผู้ที่มีความมั่นใจใจตนเองสูง เมื่อเข้าไปเล่นการพนันฟุตบอลเอง ก็ต้องเลิกเล่นด้วยตัวเองเช่นกัน

ผู้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มที่สองคือกลุ่มที่สื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ผู้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากสื่อบุคคลจึงตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล สื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว คนรัก (แฟน) เพื่อน อาจารย์ และผู้ใหญ่ที่เคยมีประสบการณ์ตรงจากการเล่นการพนันฟุตบอลและเป็นที่นับถือของผู้เล่นการพนันฟุตบอล

จากการวิจัยพบว่า สมาชิกในครอบครัวซึ่งได้แก่ พ่อแม่และพี่น้องเป็นสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุดเพราะเป็นสื่อบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เล่นการพนันฟุตบอล เป็นที่เคารพมากที่สุด และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้สินของผู้เล่นการพนันฟุตบอลด้วย สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสื่อบุคคลที่เป็นแหล่งข่าวสารที่สำคัญของปรมะ สตะเวทิน (2540) ที่ว่า บุคคลที่มีความผูกพัน มีความใกล้ชิด และเป็นบุคคลในท้องถิ่น ได้แก่ คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน บุคคลที่ต้องติดต่อเป็นประจำ เป็นผู้มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ ความคิด ชักจูงใจบุคคลให้ยอมรับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งก็คือการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล นอกจากนี้ยังใกล้เคียงกับผลการวิจัยของรุ่งทิพ สุนทโรทก (2541) ซึ่งพบว่าพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเสพยาบ้าของเยาวชนมากที่สุด

ส่วนสื่อบุคคลอื่น ได้แก่ คนรัก (แฟน) เพื่อน อาจารย์ และผู้ใหญ่ที่นับถือ มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลเช่นกันเพราะเป็นบุคคลที่มีความผูกพัน มีความใกล้ชิด เป็นบุคคลที่ต้องติดต่อเป็นประจำ จึงมีบทบาทในการชักจูงใจให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลยอมรับความคิดเห็นของพวกเขาและตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ดังแนวคิดของปรมะ สตะเวทินที่กล่าวถึงไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Lazarsfeld and Menzel (1968) ซึ่งกล่าวว่าผู้รับสารส่วนใหญ่มักจะเชื่อถือในข้อตัดสินใจและความคิดเห็นของผู้ที่รู้จักและนับถือมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนแล้วมาติดต่อสื่อสารด้วย

ในกรณีของเพื่อน Bandura (1977) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ทางสังคมมีการเรียนรู้จากต้นแบบและการเรียนรู้จากการสังเกต การเรียนรู้จากการสังเกตจะเป็นการดีเพราะผลกระทบของการกระทำบางอย่างอาจเป็นอันตราย การดูตัวอย่างทำให้เลี่ยงการกระทำผิดได้มากขึ้น จากการวิจัยพบว่า เพื่อนสามารถมีอิทธิพลต่อผู้เล่นการพนันฟุตบอลโดยการเป็นตัวอย่างที่ดี การมีเพื่อนในกลุ่มเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมีผลให้เพื่อนคนอื่น ๆ เลิกเล่นตามไปด้วย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทำให้ทราบว่าสื่อบุคคลต่าง ๆ มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล การพูดสั่งสอนตักเตือนที่ถูกต้องวิธีเพียงครั้งเดียวสามารถทำให้ผู้ที่

เล่นการพนันฟุตบอลเล็กเล่นการพนันฟุตบอลได้ หรือแม้กระทั่งการนั่งเฉยไม่พูดแต่ให้ความช่วยเหลือก็มีผลทำให้ผู้ที่เล่นการพนันฟุตบอลรู้สึกสำนึกและเลิกเล่นการพนันฟุตบอลในที่สุด ตัวอย่างเช่น นายสุจริต (นามสมมติ) อายุ 19 ปี กล่าวว่า “พ่อแม่รู้จักด้วยกันในครอบครัว พ่อแม่สอนดี จนเรารู้สึกว่าเราไม่จำเป็นต้องไปพึ่งตรงนั้นแล้ว เราอยู่กับครอบครัวก็สามารถมีเงินมีความสุขได้” นางสาวมารี (นามสมมติ) อายุ 40 ปี กล่าวว่า “ความช่วยเหลือของพ่อแม่ทำให้เราสำนึกผิด” เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็มีข้อน่าสนใจประการหนึ่งคือ การพูดสั่งสอนตักเตือนในเรื่องเดิมๆ บ่อยครั้ง จะทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลรู้สึกเบื่อหน่ายและไม่สนใจในสิ่งที่พูดนั้น ตัวอย่างเช่น นายปัด (นามสมมติ) อายุ 28 ปี กล่าวว่า “พ่อแม่บอกหลายครั้งแต่ไม่เคยเชื่อ แต่แฟนขอเขาบอกว่าถ้ายังเล่นอยู่จะดูไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย อันตราย ผมเลยเชื่อเพราะเขาแนะนำในสิ่งที่ดี ๆ”

สำหรับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อิทธิพลของสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอล และอิทธิพลของสื่อมวลชนที่ไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เล่นการพนันฟุตบอล

อิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทแรกคือ อิทธิพลของสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอล ได้แก่ อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์และอิทธิพลของภาพยนตร์ ผู้วิจัยจะอภิปรายในส่วนของอิทธิพลของโทรทัศน์ก่อน

อิทธิพลของโทรทัศน์กรณีแรกคือ โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลในลักษณะแรกคือโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลโดยเป็นผู้สะท้อนสภาพความเป็นจริงของการเล่นการพนันฟุตบอลเท่านั้น และลักษณะที่สองคือโทรทัศน์มีอิทธิพลโดยตรงต่อความคิดและความเชื่อของผู้เล่นการพนันฟุตบอล เนื่องจากผู้เล่นการพนันฟุตบอลสนใจสาร ขอมรับสาร จดจำสาร และนำไปปฏิบัติแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลที่สนใจเนื้อหาที่โทรทัศน์นำเสนอ ตั้งใจรับสาร เข้าใจสารที่ได้รับ ขอมรับและจดจำสาร แต่ยังไม่ได้นำสารที่ได้รับนั้นไปปฏิบัติตามอย่างเต็มที่ แสดงว่าผู้เล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์ในลักษณะที่ทำให้ได้รับรู้ข้อเท็จจริงและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเล่นการพนันฟุตบอลเท่านั้น แต่ยังไม่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากโทรทัศน์ จนกระทั่งเกิดการปฏิบัติตาม ส่วนผู้เล่นการพนันฟุตบอลที่สนใจเนื้อหาที่โทรทัศน์นำเสนอมาก ตั้งใจรับชมมาก เข้าใจสารมาก ขอมรับสารมาก จดจำสารมาก และนำสารที่ได้รับนั้นไปปฏิบัติตาม แสดงว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้ อ้างอิงได้จาก McGuire (1969) ซึ่งมองว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม 5 ลำดับขั้น คือ ความตั้งใจหรือความสนใจ (Attention) ความเข้าใจ (Comprehension)

การยอมรับต่อสาร (Yielding) การเก็บจำสารไว้ (Retention) และการกระทำ (Action) ผู้รับสารจะต้องผ่านขั้นตอนไปที่ละขั้น การสื่อสารจึงจะสามารถโน้มน้าวใจได้ครบกระบวนการ

ลักษณะที่สามของอิทธิพลของโทรทัศน์คือ โทรทัศน์มีอิทธิพลในฐานะเป็นผู้สนับสนุน (An Agent of Reinforcement) ผู้เล่นการพนันฟุตบอลส่วนใหญ่คิดว่ารายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อพวกเขาในช่วงเวลาที่พวกเขาเริ่มแพ้พนันบ่อยและเริ่มคิดว่าจะเลิกเล่น ถ้าได้รับชมรายการโทรทัศน์ในช่วงเวลาดังกล่าวจะช่วยให้ตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลได้ง่ายขึ้น ซึ่งตรงกับที่ Klapper (1960) กล่าวว่า สื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลต่อประชาชนในฐานะเป็นผู้สนับสนุน (An Agent of Reinforcement) กล่าวคือ สื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มนำด้านพฤติกรรมของบุคคลให้มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอหรือเมื่อโอกาสเหมาะสม และสื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงบุคคล (An Agent of Change) จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม

ลักษณะสุดท้ายคือ โทรทัศน์มีอิทธิพลขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งสารและเนื้อหาที่น่าเสนอ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลที่เชื่อถือผู้ส่งสารหรือผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นคนธรรมดาที่มีประสบการณ์ตรงจากการเล่นการพนันฟุตบอลมีจำนวนมากกว่าผู้เล่นการพนันฟุตบอลที่เชื่อถือบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น ดาราที่มีประสบการณ์ตรงจากการเล่นการพนันฟุตบอล เนื่องจากคนธรรมดาไม่มีภาพลักษณ์บางอย่างที่จำเป็นต้องปกปิดไว้เหมือนกับดารา ปัญหาที่เขาได้รับจากการเล่นการพนันฟุตบอลเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและสร้างความเดือดร้อนให้แก่เขาและครอบครัวเป็นอย่างมาก และดาราหรือคนที่มีชื่อเสียงมีความสามารถในการหารายได้มากกว่าคนธรรมดาจึงย่อมสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ง่ายกว่าคนธรรมดา ส่วนเนื้อหาที่น่าเสนอนั้นต้องเป็นประสบการณ์จริงที่แสดงให้เห็นความเดือดร้อนและภัยของการพนันฟุตบอลอย่างแท้จริง สอดคล้องกับอรรถพร ปิณฑน์โอวาท (2546) ที่กล่าวว่า ผู้ส่งสารแต่ละคนมีความแตกต่างกัน อาทิ ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางสังคม บทบาทในสังคม สัมพันธภาพกับผู้รับสาร และลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ อาชีพ ทำให้มีความสามารถในการโน้มน้าวใจไม่เท่ากัน นอกจากนี้สารแต่ละชิ้นก็มีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน ความแตกต่างในหัวข้อหรือเนื้อหาของสาร ลักษณะของการโน้มน้าวใจที่ใช้ การจัดเรียบเรียงสาร ข้อโต้แย้งที่ใช้ ภาษา ตลอดจนท่วงทำนองลีลา มีผลต่อความสามารถในการโน้มน้าวใจ

กรณีที่สองคือ โทรทัศน์ไม่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลเนื่องจากผู้เล่นการพนันฟุตบอลไม่ได้รับชมรายการโทรทัศน์นั้นเพราะมีความถี่ในการนำเสนอหรือ หลีกเลี่ยงการรับชม ไม่จดจำสารที่ได้รับ และปฏิเสธสารที่ได้รับ สอดคล้องกับ Klapper (1960) ที่ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนไว้ว่า อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อบุคคลนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรงแต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อมเพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ได้แก่ ความมีใจ โน้มเอียงของผู้รับสารและการเลือกของผู้รับสารคือบุคคลจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้องหรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นและความสนใจของตน บุคคลจะพยายามตีความสารตามความเชื่อและค่านิยมที่มีอยู่เดิม และจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของตน

ในกรณีนี้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีความโน้มเอียงที่จะเล่นการพนันฟุตบอลต่อไปอยู่แล้วจึงเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของเขา หลีกเลี่ยงไม่ยอมรับหรือปฏิเสธสารที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นและความสนใจของเขา พยายามตีความหมายของสารให้บิดเบือนไปจากความเป็นจริงตามความเชื่อและค่านิยมส่วนตัว และเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของเขา ความมีใจ โน้มเอียงและการเลือกของผู้เล่นการพนันฟุตบอลจึงทำให้โทรทัศน์ไม่มีอิทธิพลต่อพวกเขา

นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงการสื่อสารของ Daly and McCroskey (1982) ยังสามารถใช้วิเคราะห์การไม่มีอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์เนื่องจากผู้เล่นการพนันฟุตบอลไม่เปิดรับสื่อหรือหลีกเลี่ยงการรับสื่อได้ กล่าวคือ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลหลีกเลี่ยงไม่เปิดรับสารที่โทรทัศน์นำเสนอเพราะพวกเขาารู้สึกกลัวและไม่สบายใจเนื่องจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์ในอดีตที่เคยได้รับจากการเปิดรับรายการโทรทัศน์นั้นมาก่อน ทำให้สามารถคาดเดาสถานการณ์ได้ว่าการเปิดรับครั้งต่อไปจะเป็นอย่างไร ประสบการณ์เดิมที่เป็นประสบการณ์ในทางลบทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงการสื่อสารนั้นคือการไม่เปิดรับสื่อโทรทัศน์อีก

อิทธิพลของภาพยนตร์ในกรณีแรกคือ ภาพยนตร์ไม่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลเนื่องจากผู้เล่นการพนันฟุตบอล ไม่ได้ดูภาพยนตร์นั้นเพราะมีความถี่ในการนำเสนอหรือ หลีกเลี่ยงในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม ไม่จดจำสารที่ได้รับ ปฏิเสธสารที่ได้รับ และนำสารที่ได้รับไปใช้ในทางที่ผิด สอดคล้องกับ Klapper (1960) ที่ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนเช่นเดียวกับกรณีที่โทรทัศน์ไม่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล Klapper (1960) กล่าวไว้ว่า อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อบุคคลนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรงแต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อมเพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ได้แก่ ความมีใจ โน้มเอียงของผู้รับสารและการเลือกของผู้รับสารคือบุคคลจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความ

คิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้องหรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นและความสนใจของตน บุคคลจะพยายามตีความสารตามความเชื่อและค่านิยมที่มีอยู่เดิม และจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของตน

ในกรณีของภาพยนตร์นี้ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีความโน้มเอียงที่จะเล่นการพนันฟุตบอลต่อไปอยู่แล้ว จึงเลือกดูภาพยนตร์ที่ตนสนใจอยากดูมากกว่าที่จะเลือกดูภาพยนตร์ที่สะท้อนปัญหาและสภาพชีวิตของผู้ที่เล่นการพนันฟุตบอลซึ่งมีเนื้อหาที่พวกเขาไม่สนใจ หรือเลือกดูภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาในลักษณะดังกล่าว แต่ได้ดูในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม เช่น ได้ดูในขณะที่เพิ่งจะเริ่มเล่นการพนันฟุตบอลทำให้ไม่มีปัญหารุนแรงเหมือนกับที่ปรากฏในภาพยนตร์ จึงเกิดการไม่ยอมรับหรือปฏิเสธสารที่ภาพยนตร์นำเสนอหรือเลือกจดจำเฉพาะส่วนที่ตรงกับความคิดและความเชื่อของเขา เช่น วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดจากการเล่นการพนันฟุตบอลที่ตัวละครใช้ ซึ่งเป็นการตีความหมายสารและวัตถุประสงค์ของภาพยนตร์ผิดไป ความมีใจโน้มเอียงและการเลือกของผู้เล่นการพนันฟุตบอลจึงทำให้ภาพยนตร์ไม่มีอิทธิพลต่อพวกเขา

ส่วนในกรณีที่ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือมีอิทธิพลเป็นการกระตุ้นการรับรู้และความรู้สึกของผู้เล่นการพนันฟุตบอล และลักษณะที่สองคือมีอิทธิพลเป็นตัวอย่างซึ่งสะท้อนภาพชีวิตของผู้เล่นการพนันฟุตบอล

ผู้เล่นการพนันฟุตบอลคิดว่าภาพยนตร์ทำให้พวกเขาได้รับรู้ความเป็นจริงที่เกิดจากการเล่นการพนันฟุตบอลและกระตุ้นความรู้สึกของพวกเขาได้ อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่พวกเขาเช่นกัน แต่พวกเขาไม่ได้คิดว่าภาพยนตร์มีอิทธิพลโดยตรงจนทำให้ตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลเนื่องจากภาพยนตร์ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้พวกเขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากพอเพราะภาพยนตร์เป็นเรื่องที่แต่งขึ้น (fiction) ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นจริง (factual) หรือพวกเขาอาจจะคิดว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะเลิกเล่น แสดงว่าภาพยนตร์มีอิทธิพลในลักษณะเป็นเพียงผู้สนับสนุน กล่าวคือ ภาพยนตร์สามารถสนับสนุนทัศนคติของผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้ ตามที่ Klapper (1960) ได้กล่าวว่า สื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลต่อประชาชนในฐานะเป็นผู้สนับสนุน (An Agent of Reinforcement) กล่าวคือ สื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ ทัศนคติ ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของบุคคลให้มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอหรือเมื่อโอกาสเหมาะสม

โดยภาพรวมแล้วสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากกว่าสื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์เนื่องจากผู้เล่นการพนันฟุตบอลสามารถเลือกเปิดรับหรือหลีกเลี่ยงการเปิดรับสื่อบุคคลได้ยากกว่าสื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์

อิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทที่สอง คือ อิทธิพลของสื่อมวลชนที่ไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เล่นการพนันฟุตบอลซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ ที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลใช้ประกอบการเล่นการพนันฟุตบอล เช่น วิทยุ อินเทอร์เน็ต

จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลทำให้ผู้ที่ไม่เคยเล่นการพนันฟุตบอลเกิดความสนใจที่จะเล่นและเริ่มทดลองเล่น ตรงกับที่ Klapper (1960) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนไว้ว่า สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่บุคคลได้ ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่นี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ แสดงว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับฟุตบอลที่สื่อมวลชนนำเสนอมีอิทธิพลต่อการเล่นการพนันฟุตบอล แต่ในกรณีแรกนี้การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารที่สื่อมวลชนนำเสนอกลับไม่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล เนื่องจากผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้รับข้อมูลเกี่ยวกับฟุตบอลจากสื่อมวลชนเพียงพอแล้วและมีประสบการณ์ในการเล่นการพนันฟุตบอลมากพอ จึงสามารถใช้ข้อมูลที่มีอยู่ ประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้สึกส่วนตัวทายผลการแข่งขันได้โดยไม่ต้องอาศัยข้อมูลจากสื่อมวลชนมาใช้ประกอบการเล่น นอกจากนี้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลยังพยายามแสวงหาช่องทางหรือวิธีการอื่นเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร เช่น ถามทรรสนะจากเพื่อน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามผู้เล่นการพนันฟุตบอลอีกกลุ่มหนึ่งที่คิดว่าสื่อมวลชนที่ไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เล่นการพนันฟุตบอลมีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลใน 3 ลักษณะ *ลักษณะแรก* มีอิทธิพลทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลแสวงหาข้อมูลได้ยากขึ้น อิทธิพลของสื่อมวลชนในลักษณะนี้มีผลเพียงแต่ทำให้เล่นการพนันฟุตบอลได้ยากขึ้นเท่านั้นเพราะแสวงหาข้อมูลข่าวสารได้ยากขึ้น แต่พวกเขาจะยังพอที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่นได้อยู่ *ลักษณะที่สอง* มีอิทธิพลขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเรื่องระยะเวลาที่เล่นการพนันฟุตบอล ใกล้เคียงกับที่ Klapper (1960) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อบุคคลนั้นไม่ใช่อิทธิพลโดยตรงแต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อมเพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ได้แก่ ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร และการเลือกของผู้รับสารคือบุคคลจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้องหรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นและความสนใจของตน บุคคลจะพยายามตีความสารตามความเชื่อและค่านิยมที่มีอยู่เดิม และจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของตน

ในกรณีนี้ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลมีความโน้มเอียงที่จะเล่นการพนันฟุตบอลต่อไปอยู่แล้ว ความมีใจโน้มเอียงนั้นได้รับอิทธิพลมาจากการคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนซึ่งเล่นการพนันฟุตบอลด้วยกัน ผู้เล่นการพนันฟุตบอลจึงเลือกทำการสื่อสารกับเพื่อนหรือบุคคลอื่นเพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่สามารถใช้ประกอบการเล่นการพนันฟุตบอลได้แทนการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ ซึ่งไม่มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ชี้นำส่งเสริมให้เล่นการพนันฟุตบอล

แล้ว นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารที่สื่อมวลชนนำเสนอบางลักษณะไม่ใช่ข้อมูลข่าวสารที่ชี้นำส่งเสริมให้เล่นการพนันฟุตบอลโดยตรง เช่น สถิติแสดงผลการแข่งขันย้อนหลัง 5 ฤดูกาลหลังสุด ผู้เล่นที่คาดว่าจะได้ลงสนามเป็นความจริง รายชื่อผู้เล่นที่ได้รับบาดเจ็บหรือติดโทษห้ามลงสนาม เป็นต้น แต่เป็นข้อมูลข่าวสารที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลสามารถใช้ในการตีความได้ ผู้เล่นการพนันฟุตบอลจะพยายามตีความข้อมูลข่าวสารเท่าที่มีอยู่เป็นผลการแข่งขันล่วงหน้าโดยอาศัยประสบการณ์เดิมและความเชื่อที่มีอยู่ ความมีใจโน้มเอียงและการเลือกของผู้เล่นการพนันฟุตบอลทำให้สื่อมวลชนที่ไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เล่นการพนันฟุตบอลไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

อิทธิพลของสื่อมวลชนที่ไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนให้เล่นการพนันฟุตบอลลักษณะที่สาม คือ มีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้เล่นการพนันฟุตบอล ถ้าสื่อมวลชนไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ชี้นำส่งเสริมให้เล่นการพนันฟุตบอล พวกเขาที่จะไม่สามารถเล่นการพนันฟุตบอลอีกต่อไปได้ เนื่องจากผู้เล่นการพนันฟุตบอลกลุ่มนี้อาศัยข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนเป็นหลักในการเล่นการพนันฟุตบอล แสดงว่าการเลิกหรือการเปลี่ยนการสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

4. เนื้อหาสารของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลของประชาชน

จากการวิจัยพบว่า เนื้อหาสารที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ได้แก่ เนื้อหาที่แสดงประสบการณ์ตรงของตัวเองหรือชีวิตจริงของผู้อื่น เนื้อหาที่ทำให้รู้สึกสำนึกได้หรือคิดได้ เนื้อหาที่แสดงความห่วงใย ความเข้าใจ ความรัก และมีเหตุผล เนื้อหาที่แสดงความเสียใจ เนื้อหาที่ชี้ให้เห็นโทษของการพนันฟุตบอล และเนื้อหาที่แสดงความโกรธ

เนื้อหาที่แสดงประสบการณ์ตรงของตัวเองหรือชีวิตจริงของผู้อื่นคือเนื้อหาที่เป็นเรื่องจริง เป็นรูปธรรม และตรงกับประสบการณ์จริงที่ผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้สัมผัส เรียกว่าเป็น Resonance effect คือ ประสบการณ์ที่นำเสนอผ่านสื่อตรงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลรู้สึกกลัว เนื้อหาลักษณะนี้จึงเป็นเนื้อหาที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุด เนื้อหาลักษณะนี้มีการใช้จุดจูงใจในสาร คือ จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว (Fear appeals) ซึ่งพบว่าระดับของการใช้ความกลัวแปรไปทางเดียวกับความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ถ้าผู้ส่งสารเคยเป็นผู้เล่นการพนันฟุตบอลมาก่อนก็จะมีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจได้ใกล้เคียงกับวัฒนา เจริญวงศ์ (2535) ซึ่งกล่าวว่า คุณลักษณะที่ละม้ายคล้ายคลึงกันของผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ นอกจากจุดจูงใจโดยใช้ความกลัวแล้วยังมีการใช้จุดจูงใจทางอารมณ์

(Emotional appeals) โดยใช้ภาษาที่เจืออารมณ์บรรยายสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใดเพื่อให้เกิดความตระหนักในตัวผู้รับสารและโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเลิกเล่นการพนันฟุตบอล เช่นเล่าประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเองซึ่งแสดงให้เห็นความร้ายแรงของปัญหาที่เกิดจากการเล่นการพนันฟุตบอล การพนันฟุตบอลทำให้ชีวิตต้องลำบากอย่างไร เป็นต้น

เนื้อหาที่ทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลรู้สึกสำนึกได้หรือคิดได้เป็นเนื้อหาที่ใช้จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์เป็นหลัก สารที่ใช้อารมณ์จะโน้มน้าวใจได้มากกว่าสารที่ไม่ใช้อารมณ์ นอกจากนี้เนื้อหาที่แสดงความเสียใจก็เป็นเนื้อหาที่ใช้จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์เช่นกัน ความเสียใจของพ่อแม่ การร้องไห้ มีผลต่ออารมณ์ของผู้เล่นการพนันฟุตบอล ทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลเกิดความสำนึกและตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

เนื้อหาที่แสดงความห่วงใย ความเข้าใจ ความรัก และมีเหตุผล เป็นเนื้อหาอีกลักษณะหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของรัฐพล อินทรวิชัย (2540) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเล่นการพนัน พบว่า การดูคำโดยไม่มีเหตุผลเป็นปัจจัยเสริมให้เล่นการพนัน การพูดคุยด้วยถ้อยคำที่มีเหตุผล การยอมรับ การแสดงออกถึงความห่วงใย และการสั่งสอนตักเตือนเป็นปัจจัยเสริมให้ไม่เล่นการพนัน

เนื้อหาที่ชี้ให้เห็นโทษของการพนันฟุตบอลเป็นเนื้อหาที่ใช้จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว แสดงให้เห็นว่าการพนันฟุตบอลไม่ใช่อะไร มีโทษมากกว่าประโยชน์อย่างใด เพื่อให้ผู้ที่ยังไม่เลิกเล่นการพนันฟุตบอลเกรงกลัวปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น เล่นการพนันฟุตบอลจะทำให้เป็นหนี้เป็นสิน ถ้าไม่จ่ายหนี้ก็ต้องโดนตามทวงและอาจถูกทำร้ายร่างกายได้ หรือการพนันฟุตบอลเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ถ้าเล่นอาจถูกตำรวจจับได้ เป็นต้น ความกลัวนี้มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล

เนื้อหาลักษณะสุดท้ายที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอล คือ เนื้อหาที่แสดงความโกรธ เช่น ดูคำ ไม่พูดด้วย มีผลให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอล เนื้อหาที่แสดงความโกรธนี้เป็นการใช้จุดจูงใจโดยใช้ความโกรธ (Anger appeals) เพื่อโน้มน้าวใจผู้เล่นการพนันฟุตบอลให้เปลี่ยนพฤติกรรม

จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ และจุดจูงใจโดยใช้ความโกรธ คือจุดจูงใจในสาร (Message appeals) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจซึ่งอรวรรณ ปิลาพันธ์โอวาท (2546) ได้สรุปไว้

ข้อเสนอแนะ

1. การพนันฟุตบอลเกี่ยวข้องกับสื่อสารเป็นอย่างมาก การเล่นพนันฟุตบอลต้องใช้ข้อมูลข่าวสารมาก เพราะฉะนั้นถ้าผู้เล่นการพนันฟุตบอลต้องการจะเลิกเล่นการพนันฟุตบอล ก็จะต้องลด ละ เลิก และเปลี่ยนการสื่อสาร เช่น พยายามรับข่าวสารที่เกี่ยวกับฟุตบอลให้น้อยที่สุด รับข่าวสารเกี่ยวกับฟุตบอลที่ไม่เกี่ยวกับการพนัน หากิจกรรมอย่างอื่นทำ เป็นต้น

2. ผลการวิจัยพบว่าพ่อแม่เป็นสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุด ดังนั้นพ่อแม่จึงควรเอาใจใส่ดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด เช่น หมั่นสังเกตพฤติกรรมในขณะที่เขาคุยโทรศัพท์ เป็นต้น คอยตักเตือน ให้คำปรึกษา หรืออาจสร้างเงื่อนไขในการควบคุมไม่ให้บุตรหลานเล่นการพนันฟุตบอลโดยไม่ให้เขารู้สึกตัวหรือรู้สึกว่าคุณบังคับและไม่ใช้การสั่งหรือห้ามไม่ให้เล่นการพนันฟุตบอล เช่น ไม่ให้มีโทรทัศน์ในห้องนอนหรือห้องส่วนตัว แต่ให้ดูโทรทัศน์ในห้องนั่งเล่นแทน การสร้างเงื่อนไขเช่นนี้จะทำให้บุตรหลานมีโอกาสและความสะดวกในการเล่นการพนันฟุตบอลน้อยลง

3. พ่อแม่ต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของการเล่นการพนันฟุตบอลของบุตรหลานและแก้ไข ปัญหาที่สาเหตุหรือจุดเริ่มต้นของปัญหา เช่น สาเหตุของการเล่นการพนันฟุตบอลคือเพื่อนในกลุ่มส่วนมากเล่นกัน ก็ต้องแก้โดยทำให้บุคคลแวดล้อมและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป อาจกระทำโดยการให้ย้ายสถานที่เรียน

4. พ่อแม่ต้องเข้าร่วมกับปัญหาของบุตรหลาน โดยให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหานี้สิน และต้องให้โอกาสบุตรหลานในการกลับตัวกลับใจ ปรับปรุงตัวเสียใหม่ ไม่ควรใช้อารมณ์หรือความโกรธ เช่น คำตำหนิอย่างรุนแรง แต่ควรแสดงความรัก ความเข้าใจ และมีเหตุผล ใช้เนื้อหาที่ทำให้เห็นสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการเล่นการพนันฟุตบอลเพื่อสร้างความสำนึกผิดให้กับผู้เล่นการพนันฟุตบอล

5. จากการวิจัยพบว่าการสื่อสารภายในบุคคลมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมาก ผู้เล่นการพนันฟุตบอลส่วนใหญ่ตัดสินใจเลิกเล่นการพนันฟุตบอลด้วยตัวเอง เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนจึงอาจกระตุ้นการสื่อสารภายในตัวเองของผู้เล่นการพนันฟุตบอลโดยกระตุ้นให้พวกเขาคิดได้หรือสำนึกได้ด้วยตัวเอง เช่น ไม่บอกตรง ๆ ให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอล แต่ทำให้เล่นการพนันฟุตบอลต่อไป ถ้าอยากเป็นคนไม่ฉลาด

6. การนำเสนอเรื่องราวชีวิตของบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงจากการเล่นการพนันฟุตบอลควรมีทั้งดารานักแสดงและคนธรรมดาที่มีประสบการณ์จริงมาถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกันเพราะบุคคลทั้งสองประเภทนี้มีข้อเด่นและข้อด้อยแตกต่างกัน และควรนำเสนอเรื่องราวชีวิตในรูปแบบ

ละครสั้น ๆ เพื่อให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลได้เห็นภาพประกอบนอกเหนือจากการเล่าประสบการณ์ด้วยวาจาเพียงอย่างเดียว

7. สื่อมวลชนอาจนำเสนอเนื้อหาที่ไม่ได้เน้นเป้าหมายที่ตัวผู้เล่นการพนันฟุตบอล แต่เน้นกลุ่มเป้าหมายอื่นคือพ่อแม่ผู้ปกครองโดยนำเสนอวิธีการที่เหมาะสมจะใช้กับบุตรหลานที่เล่นการพนันฟุตบอล เช่น ชักชวนบุตรหลานให้ดูฟุตบอลร่วมกันเพื่อให้เขาอยู่ในสายตาของพ่อแม่ วิธีการนำเสนอแบบนี้อาจจะแทรกอยู่ในละคร โทรทัศน์หรือนำเสนอผ่านทางรายการ โทรทัศน์ที่ส่งเสริมสถาบันครอบครัวก็ได้

8. เนื้อหาสารที่ควรใช้ในการนำเสนอมากที่สุดคือเนื้อหาที่แสดงประสบการณ์ตรงของตัวเองหรือชีวิตจริงของผู้อื่นเพราะเป็นเนื้อหาสารที่มีอิทธิพลต่อการเลิกเล่นการพนันฟุตบอลมากที่สุด และควรเป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เล่นการพนันฟุตบอลคิดถึงเรื่องในอดีตและปัจจุบัน เช่น ใช้เนื้อหาที่ทำให้คิดถึงเงินที่สูญเสียไปกับการพนันฟุตบอลเพราะผู้เล่นการพนันฟุตบอลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องในอดีตและปัจจุบันมากกว่าเรื่องในอนาคตซึ่งยังไม่เกิดขึ้น

9. ในปัจจุบันปัญหาการพนันฟุตบอลยังเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ยังไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดให้ความสนใจ ยังไม่มีผู้รับผิดชอบในการรณรงค์ให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลเหมือนกับปัญหาเรื่องสุราและบุหรี่ องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ จึงควรให้ความสำคัญกับปัญหาการพนันฟุตบอลมากขึ้นและเข้ามาดำเนินการรณรงค์อย่างจริงจังเพราะการพนันฟุตบอลสามารถเป็นต้นตอของปัญหาสังคมอื่น ๆ ได้ไม่น้อยไปกว่าปัญหาสุราและบุหรี่

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เคยเป็นผู้เล่นการพนันฟุตบอลทุกเพศทุกวัยจึงทำให้ได้รับข้อมูลที่ค่อนข้างกว้าง ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น ศึกษาเฉพาะกลุ่มนักเรียนหรือนักศึกษา เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เคลงและเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการแก้ไขปัญหาการพนันฟุตบอลเฉพาะเป็นกลุ่ม ๆ ไป โดยอาจจะใช้การจัดกลุ่มสนทนา (focus group interviews) เป็นวิธีดำเนินการวิจัย

2. การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เคยเป็นผู้เล่นการพนันฟุตบอลเท่านั้น ข้อมูลที่ได้รับจึงเป็นมุมมองของผู้รับสารเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรที่จะศึกษามุมมองของผู้ส่งสาร คือ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน อาจารย์ของผู้เล่นการพนันฟุตบอลเพื่อให้ได้รับข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ที่เลิกเล่นการพนันฟุตบอลแล้วเท่านั้น การทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาผู้ที่ยังไม่เลิกเล่นการพนันฟุตบอลเพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ในอีกแง่มุมหนึ่ง ผลการวิจัยดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดรูปแบบการสื่อสารและเนื้อหาสารที่เหมาะสมแก่การโน้มน้าวใจให้เลิกเล่นการพนันฟุตบอลได้ดียิ่งขึ้น